

اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار ۲۸- شهریور ۱۳۹۲

نقش و تاثیر رویکرد مشارکتی در احیای کالبدی بافت‌های فرسوده شهری

(نمونه موردی: محله حصار حاج شمسعلی همدان)

حامد گروسیان^{۱*}، سعید حاجی بابایی^۲، محمد جواد ثابتیان^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد همدان. پست الکترونیکی: hamedgaroosian@yahoo.com

شماره تماس:

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری دانشگاه آزاد همدان. پست الکترونیکی: saeedhajibabaei@yahoo.com

^۳ فارغ التحصیل رشته مهندسی شهرسازی دانشگاه آزاد همدان. پست الکترونیکی: mohamadjavadsabetian@yahoo.com

چکیده:

بافت فرسوده شهری به عرصه‌هایی از محدوده قانونی شهرها اطلاق می‌شود که به دلیل فرسودگی کالبدی و برخوردار نبودن از خدمات شهری، آسیب پذیر شده اند و ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی نازلی دارند. فرسودگی بافت و عناصر درونی آن یا به سبب قدمت و یا به سبب فقدان برنامه توسعه و نظارت فنی بر شکل گیری آن به وجود می‌آید.

ما در این پژوهش ابتدا به بررسی خصوصیات بافت فرسوده و مسائل و مشکلات اینگونه بافت‌ها به عنوان شالوده اصلی یک برنامه جامع و ابزاری ضروری برای بیان نقش و تاثیر رویکرد مشارکتی در احیای کالبدی بافت‌های فرسوده شهری پرداخته ایم و سپس نقش رویکرد مشارکتی را در حصار حاج شمسعلی واقع در شهرستان همدان بررسی کرده ایم. روش مورد استفاده در این پژوهش مطالعات میدانی و کتابخانه ای و همچنین استفاده از اطلاعات و آمار رسمی منتشر شده از سوی مرکز آمار است. با توجه به مطالب بیان شده نتایج این پژوهش حاکی از آن است که احیای بافت فرسوده شهری در محدوده مورد نظر اگر با مشارکت و همکاری

ساکنین صورت نگیرد به نتیجه ای نمی رسد و در واقع، برنامه و طرح ناتمام و نا سرانجام خواهد ماند. در صورتی که مشارکت مردمی در هر سطح و پایه ای صورت پذیرد درصد تحقق دستیابی به هدف احیا محله بالا می رود.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، شهر، فرسودگی، رویکرد مشارکتی، حصار حاج شمسعلی، احیا

مقدمه:

شهر یک نظام پویاست که در طول تاریخ رشد می کند، متحول می شود و کالبد آن تحت تاثیر مسائل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و عوامل طبیعی دچار تغییر می گردد. به یقین هیچ شهر تاریخ داری نیست که بافت فرسوده نداشته باشد. بیش از این هیچ شهر بزرگ و پیچیده ای نیست که چندین بافت فرسوده در درون و حاشیه خود سراغ نداشته باشد (حبیبی و دیگران، ۱۳۹۰، ۲). در واقع شهری زیبا و سالم خواهد بود که ضمن توسعه و ایجاد فضاهای جدید، کالبد قدیمی و عناصر موجود در آن نیز مطابق با نیازهای جدید، احیا شده و مورد استفاده قرار بگیرند (ابراهیمی مجرد و دیگران، ۱۳۸۷، ۲).

فرسودگی بافت و عناصر درونی آن یا به سبب قدمت و یا به سبب فقدان برنامه توسعه و نظارت فنی بر شکل گیری آن به وجود می آید، پیامد فرسودگی که در نهایت به از بین رفتن منزلت آن در اذهان شهروندان می شوند، در اشکال گوناگون از جمله کاهش و یا فقدان شرایط زیست پذیری و ایمنی و نیز نابسامانی های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، تاسیساتی قابل دریافت و شناسایی است (خانی، ۱۳۸۳، ۶). با عنایت به گستردگی و اهمیت موضوع بافت های فرسوده شهری و خطر پذیری بالای مناطق شهری، بازسازی و بهسازی بافت های مذکور، جهت جلوگیری از خسارات جانی و مالی زلزله یکی از مهمترین موضوعات در رابطه با بافت های فرسوده شهری می باشد و یکی از موانع اصلی احیای این بافت ها، نحوه تامین مالی این پروژه ها است. این فرآیند بدون مشارکت مردم غیر ممکن و یا بسیار دشوار می باشد (کریمی، ۱۳۹۱، ۲).